

Ilze Kalniņa

Cik stabila un atbildīgi veidota ir sociālās drošības un atbalsta sistēma Latvijā? Ir veiktas aptaujas, un lielākā daļa sabiedrības ir atzinusi, ka pārsvarā paļaujas tikai uz sevi, savu un savas ģimenes varēšanu, cenšoties nodrošināt labklājību šodien un sociālās drošības spilvenu nākotnei.

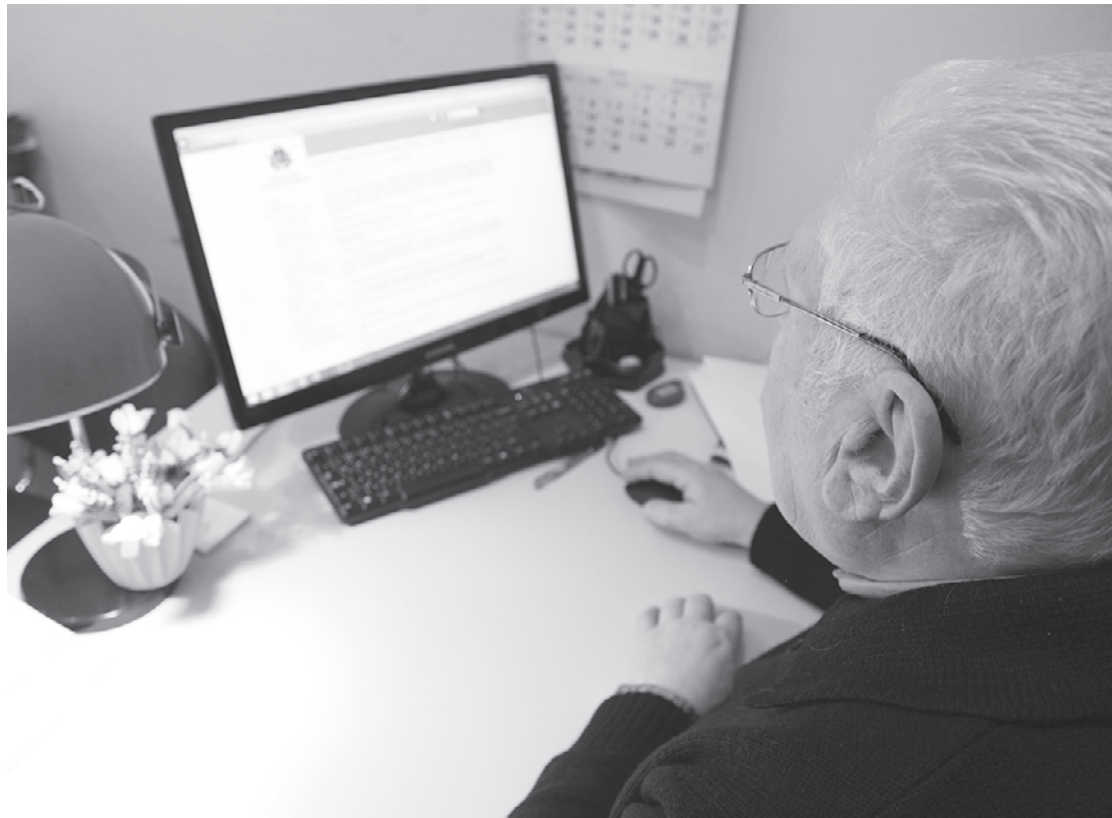
Kā Latviju padarīt par valsti, kurā iedzīvotāji būtu droši par rītdienu – nebaidītos saslīmt, zaudēt darbu, nespēt samaksāt rēķinus, kredītus, palikt bez jumta virs galvas, nebažītos par bērnu nākotni? Kur cilvēki meklē informāciju par to, kāds atbalsts, pakalpojumi un palīdzība pienākas, ja dzīve apmetusi kūleni? Daudz jautājumu, un daudz atbilžu. Daudz viedokļu un informācijas avotu.

Valstī ir likumi, pašvaldībās izstrādāti noteikumi, lai sociālā atbalsta tīkls iedzīvotājiem būtu pietiekami izturīgs. Taču sabiedrības lielākā daļa par šī atbalsta būtību un sūtību nezina. Vai cilvēkus sociālā drošība un taisnīgums neinteresē? Interesē gan. Ir dažādi un tehnoloģiju laikmetā stipri vienkārši veidi, kā jautāt un gūt atbildes. Vai vienmēr tiek uzzināta un izprasta patiesība, vai arī pretī saņemtas viltus ziņas? Notiek dažādi.

Izseko pensiju (ne)izmaiņām

“No 1. jūlija stāsies spēkā izmaiņas likumā “Par valsts pensijām”. Tāpēc no 1. jūlija tiks paaugstināts piemaksas pie pensijas apmērs par vienu darba stāža gadu, kas uzkrāts līdz 1996. gada 31. decembrim,” – šāda Labklājības ministrijas sagatavota informācija bija ievietota ne vienā vien reģionālajā laikrakstā vasaras vidū. Turpat arī ministrijas skaidrojums, ka izmaiņas skars tos seniorus, kuri līdz minētajam datumam bija saņēmuši vecuma pensijai nepieciešamo vecumu un viņiem tāpēc tika piešķirta vecuma vai invaliditātes pensija. Nevis viltus, bet laba ziņa, vai ne?

Ilgu mūžu dzīvojošie seniori bija gandarīti, jo svarīgi bija uzzināt, ka beidzot novērtēti arī viņu gara darba mūžs. Taču oficiālā informācija jau pēc pāris nedēļām pārvērtās “par kārtējo solījumu, kas netiek pildīts”. Kāpēc? Daudzi pensionāri, saņemot jūlija pensiju, gaidīto lielāko naudiņu savos makos neieraudzīja. Seniori bija rūpīgi sekojuši līdz pozitīvajām ziņām un cēla trauksmi par, viņuprāt, “melīgas informācijas izplatīšanu un kārtējo tautas apzagšanu”. Pensionāri izteikumos bija daiļrunīgi, redakciju telefons karsts. Kā radās “viltus ziņa”? Bija notiku-

Prasme iegūt informāciju, to apstrādāt un salīdzināt ir jāmacās. Seniori, kas ir draugos internetu, atzīst, ka labprāt izmanto oficiālās vietnes, arī jautājumu un sarunu forumus. Taču interneta lietotāji nepiekrīt, ka viss vajadzīgais vienmēr ir klikšķa attālumā, jo informācijas kritiska izvērtēšana ir sarežģīts process.

JĀŅA LĪGATA FOTO

UZZIŅAI

– Visvairāk par valsts noteiktajiem pabalstiem un atlīdzībām var uzzināt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras mājaslapā www.vsaa.gov.lv. Tur arī sadaļa “Viegli lasīt”, kur atsevišķi sagatavota informācija dažādām mērķgrupām.

– Vietne, kur dažādus pašvaldībās un valstī kārtojamus jautājumus risināt e-vidē, ir portāls latvija.lv.

– Informācija par veselības aprūpes pieejamību un pakalpojumiem sistēmā e-veselib.lv. Vietnē arī sadaļa “Biežāk uzdotie jautājumi”.

– Ārpus elektroniskās telpas: VSAA, NVA, VID filiāles, valsts un pašvaldību vienotie klientu apkalpošanas centri.

si kļūda komunikācijas ķēdē ar sabiedrību, domājot, ka cilvēku atmiņas padeviens ir spilgts un sniedzas pat 20 gadu senā pagātnē.

VSAA Valmieras reģionālās nodaļas vadītāja Dzintra Pužule detalizēti paskaidroja: “Ja pensija bija piešķirta līdz 1996. gada 31. decembrim, bet pensionārs turpināja strādāt un 1999. gadā izmantoja tā laika likumdošanas iespēju “piešķirt pensiju no jauna”, līdz ar to palielinot savu pensijas apmēru, tad šādos gadījumos par pensijas piešķiršanas datumu tiek uzskatīts 1999. gads un personai nepienākas piemaksas palielinājums, bet tā saglabājas līdzšinējā apmērā.” Ļoti daudzi seniori par to, ka rakstījuši kādu iesniegumu par “pensijas piešķiršanu no jauna” bija jau sen aizmirsuši. Nebūtu liekas trauksmes, ja tie, kuri daudz runāja par labajām pārmaiņām un zināja “pārpiešķiršanas faktu”, par to būtu sabiedrībai atgādinājuši. Jezga būtu mazāka, bet minētais gadījums ir tikai viens no tiem, kas liek aizdomāties, cik sociālā drošība un taisnīgums cilvēkiem ir nozīmīgs. Tāpat šī

nebija vēsts sociālajos tīklos no teju nezināma lietotāja, kas solītu labāku dzīvi, laimību un pilnību un diņģētu klikšķi pēc iespējas lielākam informācijas lietotāju skaitam.

Diemžēl oficiāla ziņa, kuras mērķis bija labs un cēls, bija pārvērtusies par “burbuli”.

Solījumus pieņem par patiesību

Līdzīgi var vērtēt kādas citas informācijas pieejamību oficiālā mājaslapā. Neviena jau laikam nav skaitījis, cik klikšķu un cik unikālo skatījumu oktobra sākumā tika veikti Centrālās vēlēšanu komisijas interneta vietnē, kad Latvija gatavojās 13. Saeimas vēlēšanām.

Sociālie tīkli virmoja, jo bija partijas un deputātu kandidāti, kuri vairāksolīšanai izmantoja tieši šo resursu, aicinot par savu draugu kļūt teju katru vidzemeņnieku, latgali, sēli vai kūru. Kā izsvērt, kas tuvāk patiesībai, kas viltum – priekšvēlēšanu reklāma vai partijas programma, ar kuru deputāts piesaka sevi un savu darbu nākamajiem četriem gadiem Saeimā. Apzinīgu elek-

torātu māca, lai neskatās kandidātu pēc cepures, pēc sievas smukuma, bērnu skaita vai interesantiem hobijiem. Esot jālasa priekšvēlēšanu programmas, un katras partijas priekšvēlēšanu programmā bija piezīmes par to, kā sakārtos valsti, kā mazinās sociālo atstumtību, kā veidos taisnīgāku veselības aprūpes sistēmu, solot lētākus medikamentus, kā izskaudīs kredītu reklāmas, kādu atbildīgu ģimeņu politiku veidos, kā saūjinās mājās prom aizbraukušos.

Programmu saturs joprojām ir pieejams šajā interneta vietnē, un pašlaik, ja nevadīties pēc principa “Kā var nesolīt!”, tad šis ir analizējams un pierādāms viltus ziņu resurss.

Netiekot līdz jaunas valdības izveidošanai, sarkanās un zaļās līnijas tagad tiek vilktas pavisam citā amplitūdā un trajektorijā, bet sociālās drošības, labklājības, stabilitātes jēdzieni palikuši vien 4000 zīmju programmās.

Aci pret aci

Daudz gan pamatoti, gan arī nepamatoti ir kritizēta dažādu pakalpojumu saņemšanas iespēja e-vidē. Jaunākā paaudze un cilvēki brieduma gados ir gana apmierināti ar to, ka virkni lietu var izdarīt, neizejot no mājām vai darba kabineta. Taču kāpēc informācijas aprīte par jaunumiem sociālajā un veselības aprūpes jomā dažkārt ir tik gausa? Visbiežāk ministriju, pašvaldību un atbildīgo institūciju interneta vietnēs ir atsauce uz to, ka paplašinātas ziņas var saņemt kādā mājaslapā, elektroniskajā adresē, institūciju

vietnē sociālajos tīklos.

Gados vecie cilvēki nedzīvo šajā informācijas telpā. Daudzi neizmanto interneta pieslēgumu telefonos, viņiem nav datora mājās. Cilvēki jaunumus uzzina radio, televīzijā, bet par ziņu patiesumu pārjautā bibliotēkā, doktorātā, vietējā veikālā, pašvaldībā, Sociālajā dienestā.

78 novadu pašvaldībās ir izveidoti un darbojas valsts un pašvaldību vienotie klientu apkalpošanas centri. Tur strādājošie apstiprina, ka tieši pie viņiem sarunās vietējie cenšas izzināt vai precizēt informācijas būtību, vai tā ir patiesa, vai tie ir kārtējie māņi.

“Mūsu novada klientu apkalpošanas centrā šogad vērsušies gandrīz 400 apmeklētāji. Apmēram puse kārtojusi VSAA pakalpojumus, ceturtdaļa pakalpojumus VID, kādus 70 cilvēkus esam konsultējuši par citiem jautājumiem, kas viņus interesē,” sacīja Mazsalacas novada pašvaldības sabiedrisko attiecību speciāliste Anete Gluha, piebilstot, ka vietējie centrā taujā arī par izmaiņām likumdošanā, par nodokļiem, pabalstiem, atzīstot, ka pietrūkst gan informācijas, gan pilnvērtīgas tās analīzes. Tāpat ne vienmēr ir zināms, kas ir tās valsts vai pašvaldību institūcijas, kur jāvērsas, lai vajadzīgo informāciju atrastu, atbalstu saņemtu.

Un jāatzīst, ka nesakārtotas informācijas jūklī apjūk ne tikai sirmgalvj, bet arī četrdesmitgadnieki, kas kādu laiku nav dzīvojuši Latvijā un nav izmantojuši valsts un pašvaldību pakalpojumus. Ne velti darba šajā gadā netrūka arī reemigrācijas konsultantiem reģionos. Ārzmēs dzīvojošie latvieši satiekas, draudzējas un, ja vajag, tad šķiras, komunicējot sociālajos tīklos, bet ne visi tos izmanto kā saturīgākās informācijas avotu.

“Sazinoties ar koordinātoru, ģimenes taujā par darba iespējām pilsētās un novados, par valsts atbalstu ģimenēm ar bērniem, par veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, par bērnudārzu un skolu iespējām,” sacīja reemigrācijas koordinatore Vīdzemes reģionā Ija Groza, atzīstot, ka daudzi nemeklē informāciju internetā pašu spēkiem, bet lūdz sagatavot informācijas mapi, kurā ir atbildes uz reemigrantiem svarīgiem jautājumiem, tai skaitā par sociālo drošību Latvijā.

Sabiedrības integrācijas
fonds

Materiāls sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.